

Gezi

Fatih ERKOÇOĞLU*

SOMALİ DİASPORASIYLA MINNESOTA

Somalili ev arkadaşım Uveys Ali Nur, New York'tan almış olduğu aracını Minnesota'da yaşayan en küçük kardeşine vermek ve aracı onun üzerine yapmak için Minnesota'ya kadar bir yolculuk yapmak istediğini ve bana kendisiyle gelip gelemeyeceğimi sordu. Ben de memnuniyetle ona eşlik edebileceğimi söyledim.

Bir sabah Uveys Ali Nur'un eski model Toyota marka aracıyla New York'tan yola çıktık. Pensilvanya hudutları içerisinde sık sık yol kenarlarında ge-yik ölülerinin yer aldığı geniş otoban yolda uzun süre yolculuk ettikten sonra ilk durağımız olan Columbus şehrine ulaştık. Burada arkadaşımın bir akrabasının bir motelde ayırdığı odada ilk gecemizi geçirdik.

Arkadaşım Uveys Ali'nin neredeyse Somali'de hiç akrabası kalmadığını burada anlamış olduğumu belirtmek isterim. Zira önümüzdeki birkaç gün boyunca beni tanıştırdığı bütün Somalililer onun akrabasıydılar.

Ertesi günü kahvaltımızı bir Somali lokantasında yaptık. Kahvaltımızda Somali mutfağından muhtelif yemekler var-

dı. İri kıyılmış ve soğanla karıştırılmış tavuk ve sığır etiyle dolu iki ayrı tabak yemeği, bizdeki gözlemeye benzeyen ve Somalililerin Capati dedikleri ekmekle afiyetle yedik. Uveys Ali bir muzuyu yemeğin üzerine kıydı. Ne söyleyeyim denemenizi âcizane tavsiye ederim, gayet güzeldi. Lokanta ve çevresindeki birçok dükkân Somalililere aitti. Birkaç kişi ile hatıra fotoğrafı çektirdikten sonra burada bulunan, Somalililere ait bir alışveriş merkezine gittik. Amerikalıların “mall” dedikleri devasa alışveriş merkezlerine hiç benzemiyordu. Burası kafeterya, mescit, kütüphane, anaokulu gibi bir mekân ve muhtelif eşyaların satıldığı irili ufaklı dükkânlardan oluşan, iki kattan ibaret mütevazı bir yapı idi. Yine de burası Soma-

lili kadın ve erkekler için bir çalışma ve eğitim ortamı sunuyordu.

Arkadaşım burada çok sayıda arkadaşıyla, akrabasıyla görüştü ve hasret giderdi. Müteakiben aracımızla Columbus’un merkezine doğru hareket ettik. Dışarıda hafiften yağmur yağmaya başlamıştı. Arkadaşım yavaş yavaş yolda seyrederken ben de yolculuk öncesinde almış olduğum Nikon D60 fotoğraf makinemle vakitten tasarruf ederek aracın penceresinden fotoğraflar çekiyordum. Columbus Sanat Müzesi ve yol boyu birkaç kilisenin fotoğrafını çektikten sonra, bir yerde indim ve eski bazı yapıların fotoğrafını aldım. Bu esnada Emniyet Müdürlüğü binası olduğunu zannettiğim ve o an gözüme hoş gö-

rünen yapının fotoğrafını da aldıktan sonra hızla diğer taraftaki başka bir binaya yöneldim. Bu binayı da fotoğrafladıktan sonra aracıma dönerken bir Columbuslu ne yaptığımı sordu. Ben de yabancı olduğumu, hoşuma gittiği için bu binalardan sadece bir iki fotoğraf aldığımı belirttim ve hızla arabaya yöneldim. Zira hafif yağmur artık sağanağa dönmüştü. Hemen arabaya bindim. Az önceki bey arabamıza yanaştı ve camı açmamızı söyledi. Polis kimliğini gösterdi. Düşünün arabada her ne kadar Amerikan vatan-daşı olsa da bir Somalili ile bir Türk vardı. Arabanın içi çanta ve eşyalarımızla doluydu. Polis memuru hemen bir devriyeye haber verdi. Filmlerdeki sahne cereyan etmek üzere idi.

Devriye geldi, aracın içindeki iki polisten birisi benim kapıma yöneldi, arkadaşımın kimliğini ve benim pasaportumu aldı. Kendi aracına döndü. Biz bir müddet bekledik. Adam tekrar döndü ve bana bir şeyler sordu. İlginç sorular-
dı. Amerika’da ne yapıp ne ettiğimi sorduktan sonra kilomu ve boyumun ölçüsünü de öğrenmek istemişti. Müteakiben elimdeki makineden az önce çekmiş olduğum fotoğraflara önce baktı ve daha sonra da Columbus’ta çekmiş olduğum birkaç fotoğrafı sildirdi. Neredeyse beş aydır New York’ta yaşıyordum. Bol bol siren seslerini duyuyor ve polis arabalarını görüyordum. Özellikle Grand Central denilen ana metro durağında bazen kaskları ve M16 silahları ile özel tim olduğunu sandığım askerlere rastlıyordum. Ama şimdiye kadar ne metroda ne de başka bir yerde

herhangi bir polis beni durdurup sorguya çekmişti.

Columbus’taki bu durum benim oldukça garibime gitti. Zira New York’ta hemen her yerde fotoğraf çekebiliyordum ve polis görse bile müdahale etmiyordu. Pasaportum ve arkadaşımın kimliği üzerinde inceleme sürerken biz de sağanak yağmurun altında aracımızın içindeydik. Takriben bir saate yakın bekledik. Bu arada arkadaşım Columbus’tan bir akrabasını aradı ve ondan yine onun tanıdığı ve burada polis memuru olan bir arkadaşı ile bağlantı kurdu. Polisler de yağmur nedeniyle kendi araçlarında daydılar. Arkadaşım beklemekten rahatsız olmuştu ve bir an arabadan çıkmak için harekete geçti. Polis hemen arkamızdan çıkmamamızı belirtti. Ben dikkatle polise bakıyordum. Polis tabancasının kılıfını ara-

ladı ve hemen çıkartabileceği pozisyonu aldıktan sonra yanımıza geldi. Arkadaşım elindeki telefonu yanımızdaki polis memuruna uzattı. Konuşma sonrasında gidebileceğimizi söylediler. Müteakiben yola çıktık. Artık hava iyice kararmak üzere idi. Neredeyse bir saatten fazla bir süre orada beklemiştik ve Columbus’ta görebileceğimiz başka yerleri görme fırsatını kaçırmıştık. Sağlık olsun diyerek Minnesota yoluna koyulduk. Ben iki de bir “Bu da Amerika’nın öteki yüzü.” diyordum. Arkadaşımın hoşuna gitmiş olacak ki olay sonrasında kendisini arayanlara -polis memuru tanıdığı da dâhil olmak üzere- bu sözümü aktardı.

Yol boyu hava hem yağmurlu hem de fırtınalı idi. Rüzgâr estikçe yolda seyreden aracımız neredeyse yoldan çıkacak gibi oluyordu. Birden aklıma haber

programlarındaki hortumlarda havaya uçan araçlar geldi. Gerçekten de rüzgâr oldukça sert esiyordu.

Saatler sonrasında gece geç vakit ulaştığımız Illinois eyaletinin üçüncü büyük şehri Chicago'nun banliyölerinde bir motele yerleştik. Bu yoldaki ikinci gecemiz idi. Yol boyunca yer alan bu moteller genellikle iki kattan oluşuyordu ve bazılarında kahvaltı da ücrete tabi idi. İstisnasız hemen her odada başucunuzdaki komodinin çekmecelerinin birinde bir İncil vardı.

Motelden sabah erkenden Chicago merkezine doğru yol alırken o kadar çok üst geçit gördüm ki hayretler içinde kaldım. Amerikalı şehrinin adam akıllı planlamış anlayacağınız. Belki de birkaç kilometre boyunca onlarca üst geçit vardı ve bunlardan vızır vızır araçlar geçmekte idi. Şehir merkezine oldukça yakın bir yerde arkadaşımın küçük kardeşlerinden birisinin de bulunduğu yine Somalililere ait bir mekâna ulaştık. Çok sayıda Somalili vardı burada. Somali yemeklerinin yenildiği bir lokanta, mescit ve muhtelif ek binalar. Kahvaltımızı yaptıktan sonra şehir merkezine gitmek üzere aracımızla yola çıktık. Şehri görmek için akşama kadar vaktimiz vardı.

Michigan Gölü kıyısında bulunan Chicago, filmlerden tanıdığımız eski gangster Al Capone'nin şehriydi. Chi-

cago Nehri'nin etrafında bulunan gökdelenlerin manzarası Manhattan'ı aratmayacak tarzda idi. Şehir merkezi boyunca uzanan kent panoramasını görebilmek için gölün doldurulmasıyla oluşturulduğunu zannettiğimiz Adler Rasathane'sinin bulunduğu yere gittik. Hava biraz soğuktu ve ortalıkta bizim gibi ziyarete gelen üç beş kişi vardı. Buradan şehir harika görünüyordu. Sol tarafta John G. Shedd Akvaryumu, Field Tarih Müzesi ve 1994 Fifa Dünya Kupasında kullanılan

Soldier Stadı yer almaktaydı. Tabii olarak vakit darlığından bu mekânların birini bile gezme imkânı bulamadık. Panoramik bakış sonrasında arabamızı uygun bir yere park ettik ve Michigan Bulvarı'na yürüyerek gittik. Chicago Sanat Enstitüsü Okulunun hemen yanındaki Millenium adındaki parka girdik. Önce hayli ilginç yapısıyla Jay Pritzker Konser Salonu'nu gördük ardından da 2006 yılında bitirilen ve "Bulut Kapısı" denilen eserin yanına gittik.

Devâsâ bir fasulye görünümündeki bu sanat eserinin 33 m. yüksekliği 42 m. Genişliği, 66 m. uzunluğu vardı ve eser 110 ton ağırlığında olup 168 adet çok parlak ve paslanmaz çelik levhadan yapılmıştı. Yapının karşısına geçtiğinizde görüntünüz farklılaşıyordu. Bu yapının hemen yanı başında ise kış ayları geldiğinde hemen her yerde kurulduğu gibi bir buz pateni pisti açılmıştı. Hemen arkası ise Michigan Caddesi idi. Cade boyunca biraz turladık, hava soğuktu ve bir şeyler içmemiz

gerekiyordu. Girdiğimiz kahvecide almış olduğumuz kahvelerin ilk yudumuyla içimiz ısınmaya başlamıştı. Gayet temiz ve nezih bir ortamda kahvelerimizi yudumlarken, kulaklarıma etraftan Türkçe kelimeler geliyordu.

Sıcak kahve sonrasında Michigan Gölü kıyısındaki Navy Pier denilen iskeleyi de hızla ziyaret ettik ve ardından da akşama doğru yine Somalililerin merkezine gittik. Bu defa

ilk olarak Arapların meşhur Humus'u ile başladık yemeğe ve müteakiben de pılav, makarna, tavuk (ve sığır) eti ile salatanın bir arada olduğu Somali mutfağından başka bir yemek daha yedik. Yemek sonrasında ise Minnesota'ya doğru yola koyulduk. Milwaukee üzerinden Madison'a geçtik, oradan da sabaha kadar arkadaşım gözünü kırpmadı ve saat dört gibi Uveys Ali'nin küçük kardeşinin Minneapolis'teki bir oda ve salondan oluşan (mutfak da salona dâhil) kutu gibi küçük evine ulaştık. Biraz istirahat sonrası gezimize başladık.

Minnesota bizdeki "Göller gölgesi" gibi bir yer olup 10 binin üzerinde göle ev sahipliği yapmaktadır. Gece yolculuğumuzda fark edememiştik ama dönüşümüzde yol boyu onlarca irili ufaklı göl görmüştük. Yeri gelmişken belirtelim, Amerikan eyalet merkezlerinin ve şehirlerinin birçoğunun ismi ortadan kaldırılan Amerikan yerlilerine ait. Mesela Idaho, Utah, Kuzey ve Güney Dakota, Alabama, Kentucky, Massachusetts, Nebraska, Missouri, Tennessee, Wyoming ve Minnesota bunlardan sadece birkaçıdır. Minnesota "Bulutlu su", Minneapolis'ten geçen Mississippi Nehri "Büyük su" anlamlarına gelmektedir. Yine az önce zikrettiğimiz Chicago'daki Michigan Gölü de eski yerli dillerinde "Büyük su ya da göl" anlamında kullanılmaktadır.

Minnesota eyaletinde kaldı-

ğımız birkaç gün boyunca ikiz şehirler Minneapolis ile hemen yakınındaki Snt. Paul şehirleri arasında gidip geldik. Bir gece donmuş olan Mississippi Nehri üzerindeki köprüden yürüyerek karşıya geçtik. Neredeyse kulaklarımı donduracak kadar soğuktu. Kanada sınırında yer alan bu eyalette kışların oldukça soğuk geçtiğini söyledi arkadaşım. Amerikalılar özellikle şehir merkezindeki binaları, araç geçişlerini aksatmaksızın yerden yüksek cam tünellerle birbirine bağlamış ve böylece soğuklarda caddede gezmeksiz binadan binaya geçişi temin

etmişlerdi.

Minneapolis'te çok sayıda Somalili ile tanıştım. Daha önce belirttiğim gibi tanıştıklarımızın neredeyse hemen hepsi arkadaşımın akrabaları idi. Arkadaşım Minnesota eyaletinde binlerce Somalilin yaşadığını ifade etti. Allah'ın işi Afrika'nın en sıcak yerlerinden birisi olan Somali'den kalkacaksınız ve Amerikalıların bile yaşamak istemedikleri kuzey yarım kürede yer alan buraya yerleşeceksin.

Birkaç gün boyunca Somalililerin kurdukları alışveriş merkezleri, camileri ve yaşadık-

ları mekânları gezdik. Lokantalarında yemek yedik, evlerine misafirlığe gittik. Bu arada Somalililerin birçoğunun gayet güzel Arapça konuştuğlarını belirtmem gerekir. Bir akşam arkadaşımın burada evli olan kız kardeşini ziyaret ettik. Çocuklardan birisi rahatsızdı, fakat ikisi kız ikisi erkek diğer çocuklarla biraz sohbet ettik. Özel okula giden çocuklar gayet güzel İngilizce konuşuyorlardı. Aynı zamanda onlara okullarında Kur'an eğitimi de veriliyordu. Karşılıklı olarak birkaç sure okuduk. Küçük yaşlarına rağmen çocuklar güzel Kur'an-ı Kerim okuyorlardı.

Arkadaşımın burada aylık kira ödediği küçük bir deposu vardı. Kapısında güvenlik görevlisinin olduğu iki katlı depoda hem arabanızı hem de naklemediğiniz bazı eşyanızı koyabileceğiniz boy boy depolar bulunuyordu. Amerikalılar bunu da düşünmüşler anlayacağımız. Arkadaşımın ikinci katta bulunan neredeyse bir metre genişliğinde ve iki metre yüksekliğindeki deposu çok sayıda kitap, fotoğraf ve satmak için bastırıldığı Somali haritalarıyla doluydu. Yillardır Amerika'da yaşayan arkadaşımın sağdan soldan topladığı malzemeler sadece küçük bir depoya sığmıştı. Biraz anılarımı tazeledi. Deponun loş ışığında ben de bunlardan birkaçının fotoğrafını çektim. 11 Eylül saldırılarıyla birlikte yıkılmadan birkaç gün önce İkiz Kuleler'den birinde

çektirdiği fotoğraf en ilginçle-
rindendi. Somali'den postalan-
mış onlarca mektup, fotoğraf
ve Somali tarihi üzerine kitap-
lar. Bu kitaplardan birisini he-
men oracıkta fotoğrafladım.
Columbus'taki alışveriş mer-
kezinde Somali müzikleri ile il-
gili kaset ve cd'lerin hazırlandı-
ğı küçük bir dükkânda, duvara
asılı olan Somali'nin başken-
ti Mogadişu'nun şehir merkezi
fotoğrafında minaresindeki kü-
lahından Osmanlı eseri oldu-
ğunu anladığım bir cami görmüş-
tüm. O zaman bunun bir Türk
Camisi olduğunu arkadaşına
söylemiştim. Bu kitap ise So-
mali tarihinde Osmanlı Türk-
lerinin bölge üzerindeki faali-
yetlerinden kısaca bahsetmekte
idi. İlginçtir kitap arkadaşımın-
dı, fakat o bu kitabı henüz oku-
mamıştı ve Osmanlıların So-
mali'deki faaliyetlerinden
haber dar değildi. Ben o akşam
o bilgileri hemen bir gözden ge-
çirdim ve arkadaşına Türk-
lerin Somali'de askerî faaliyet-
lerde bulunduğunu söyledim.
Arkadaşım Uveys Ali hayretler
içinde kalmıştı. Bu bilgiyi arka-
daşım müteakiben Somalili ar-
kadaşlarıyla paylaştı.

Son olarak Minneapolis so-
kaklarında gezerken rastladığı-
mız ilan panolarındaki kırmızı
fesle alakalı bazı hususlara de-
ğinmek istiyorum. Arkadaşım
burada fesi, eğri kılıç ve ay yıl-
dızı amblem olarak kullanan bir
cemaatten bahsetti. Bir akşam
tesadüfen bu cemaatin Zuhrah
Temple (tapınak) isimli bina-
larının önünden geçtik. Ben bi-
nanın caddeye bakan duvarın-

da yer alan yukarıda zikrettiğim
amblem fotoğrafını çek-
tim. Arkadaşıma da binaya gir-
mek istediğimi söyledim. Zuh-
rah Temple, 1870 yılında New
York'ta kurulan ve adı *Ancient
Arabic Order of the Nobles of
the Mystic Shrine* (Mistik Ta-
pınak Soylularının Antik Arap
Tarikatı) olan ve kısaca The
Shriners (Tapınakçılar) deni-

len mason cemaatinin Min-
neapolis şubesi idi. Mabedin
ve Red Fez (Kırmızı Fes) Grill
yazılı olan lokanta tarzı bir eğ-
lence yeri olduğu anlaşılan
mekânın girişinin aynı yerden
olduğunu gösteren bir levha
kapıda asılıydı ve mekânın gi-
rişinden Red Fez'in sıradan
bir lokanta olmadığı hemen
anlaşıyordu.

Binanın ikinci katında ise
bizi bir sürpriz bekliyordu.
İnanır mısınız tesadüfen So-

malililerin hazırlamış oldukla-
rı bir programa rast gelmiştik.
İçeride kadınlı erkekli yüz-
lerce Somalili bulunuyordu
ve mavi zemin üzerindeki be-
yaz yıldızlı Somali bayrakları
her yere asılmıştı. Kadınların
rengârenk kıyafetleri bir gül
bahçesini hatırlatıyordu. Ar-
kadaşım benim merakım sa-
yesinde kendi ülkesinden bir-

çok arkadaşı ve akrabalarıyla
böylece görüşme fırsatı bul-
muş oldu.

New York'tan Kanada sını-
rındaki Minnesota eyaletine
yapmış olduğumuz yolculuk
boyunca gezip gördüklerimizi
kısaca aktarmaya çalıştığımız
bu notlarımızı bitirirken, bir
sonraki sayıda Amerika notla-
rımızın sonuncusu olan Was-
hington notlarına yer verece-
ğimizi hatırlatmak isterim.

*Dr.